

Sosiaali- ja terveystieteiden ministeriö

20.8.2013

Asia: Kiireettömän hoidon perusteiden uudistaminen, hedelmöityshoidot

Sateenkaariperheet ry:n, Seta ry:n ja Trasek ry:n lausunto

Järjestöt vaativat, että hedelmöityshoitojen kiireettömän hoidon perusteisiin kirjataan sateenkaariperheiden yhdenvertainen kohtelu sekä hoitojen laajentaminen itsellisten naisten, naisparien ja muiden sateenkaariperheiden inseminaatiohoitoihin lahjasoluilla. Viittaamme laajempien perustelujen osalta järjestöjen aiempaan yhteislausuntoon asiassa.

Sateenkaariperheet ry:n, Seta ry:n ja Trasek ry:n muutosehdotukset ohjetekstiin:

- Otsikkoon lisätään lahjasoluhoidot muiden hoitojen joukkoon
- Lisätään maininta "Lahjasoluhoidoilla voidaan kustannustehokkaasti hoitaa kaikkia pareja ja henkilöitä, joilla ei itsellään ole käytettävissä kaikkia tarvittavia soluja."
- Lisätään syrjimättömyyspykälä, esim: "Hoidon tarvetta on arvioitava ja hoitoja toteutettava yhdenvertaisesti ja syrjimättömästi. Priorisointeja hoitojen ja solujen suhteen voidaan tehdä vain hoidollisin kriteerein, yksilöllisen arvioinnin perusteella."
- Lisätään maininta "Transsukupuolisen henkilön sukusoluja voidaan tallettaa ja aiemmin tallennettuja sukusoluja voidaan käyttää henkilön tai parin hoitamiseen."
- Sterilisaatiopykälää tarkennetaan muotoon "jos taustalla omaehtoinen sterilisaatio".

Lisäksi ehdotamme, että taustamuistiossa avataan sateenkaariperheiden tilanteita.

Muistion tekstissä on syytä mainita yleisellä tasolla, että diagnostiikkaa, hoidon tarpeen arviointia, hoitomenetelmien tarjontaa ja itse hoitoa on toteutettava yhdenvertaisesti ja syrjimättömästi. Priorisointi ei voi perustua perhemuotoon, seksuaaliseen suuntautumiseen tai sukupuoli-identiteettiin, vaan priorisointia voidaan tehdä vain tosiasiallisin hoidollisin perustein.

On olennaista, että syrjinnälle alttiista ryhmistä mainitaan nimenomaisesti seksuaali- ja sukupuolivähemmistöihin kuuluvat henkilöt puolisoineen.

Transsukupuoliset henkilöt hedelmöityshoidoissa

Erityisesti seuraavat seikat on olennaista avata taustamuistiossa transsukupuolisten henkilöiden osalta: Transsukupuolisten henkilöiden ja heidän puolisojensa hoitojen myöntämisen edellytykset on harkittava samoin kuin muiden henkilöiden kohdalla. Transsukupuolisuus ei liity kyvykkyyteen vanhempana eikä itsessään vaikuta hoitojen saatavuuteen. Eduskunnan oikeusasiamiehen, tasa-arvovaltuutetun ja Etenen lausuntojen mukaan transsukupuolisen henkilön sukusoluja voidaan tallentaa myöhempää käyttöä varten ja ko. soluja voidaan käyttää pariskunnan hoitoon myöhemmässä elämänvaiheessa. Eduskunnan oikeusasiamiehen lausunnon mukaan translain vaatimaa lisääntymiskyvyttömyyden todistamista ei voida pitää kiireettömän hoidon perusteiden mainitsemana omaehtoisena sterilisaationa, joka voisi olla hoitojen esteenä.

"Selittämätön lapsettomuus" -diagnoosi hoitojen ehtona

Miehen ja naisen muodostaman parin "selittämätön lapsettomuus" -diagnoosi annetaan yleensä sen perusteella, että pari on yrittänyt tulla raskaaksi vuoden ajan yhdynnässä. Ehdotamme taustamuistioon kirjattavaksi, että sateenkaariperheiden kohdalla ko. diagnoosin perusteeksi riittää, että perhe on vuoden ajan yrittänyt tulla raskaaksi ns. koti-inseminaatiolla. Tällöin eri inseminaatiomuotoja klinikahoitojen ulkopuolella kohdellaan yhdenvertaisesti.

Jos perhe taas on saanut inseminaatiohoitoa klinikalla, ei ole kohtuullista edellyttää sateenkaariperheiltä 12 eri kiertoon osuvaa inseminaatiokertaa ennen muihin hoitoihin siirtymistä.

Inseminaatiohoidot lahjasoluilla sateenkaariperheille välttämätöntä hoitoa

Tällä hetkellä julkiset hedelmöityshoitoklinikat eivät ole suorittaneet sateenkaariperheiden tarvitsemia inseminaatiohoitoja lahjasoluilla. Suurin osa perheistä ei tarvitse muuta hoitoa. Perheet käännytetään yksityisille klinikoille, joissa inseminaatiohoidot lahjasoluilla ovat sen verran kalliita, että suuri osa (arviolta jopa puolet) sateenkaariperheistä etsii taloudellisista syistä johtuen muita vaihtoehtoja, vaikka lahjasoluhoidot olisivat heille ensisijainen vaihtoehto. Iso osa perheistä joutuu vastoin tahtoaan hankkiutumaan raskaaksi koti-inseminaatioiden avulla. Tämä on suuri juridinen, sosiaalinen ja psykologinen riski jokaiselle osapuolelle: lapselle, luovuttajalle ja vanhemmille. Osapuolten juridisen aseman oikea määrittäminen on mahdollista vain hedelmöityshoitolain mukaan annetussa hoidossa.

Tarjoamalla inseminaatiohoidot lahjasoluilla itsellisille naisille, naispareille ja muille sateenkaariperheille julkinen terveydenhuolto ei ainoastaan estäisi kestävämmien tilanteiden syntyä vaan hoitaisi hyvin kustannustehokkaalla tavalla itsellisten naisten ja sateenkaariparien lapsettomuutta. Niukkojen resurssien kohdalla ei ole järkevää teettää yksillä kalliita hoitoja ja samaan aikaan rajata halvata hoidot pois toisilta.

Ehdotamme, että inseminaatiohoidot lahjasoluilla määritellään sateenkaariperheiden osalta **välttämättömäksi hoidoksi**, koska:

- niille ei ole itsellisten naisten, naisparien ja muiden sateenkaariperheiden kohdalla eettisesti ja sosiaalisesti kestäviä vaihtoehtoja
- niillä on ylivoimainen onnistumisprosentti verrattuna muihin hedelmöityshoitoihin verrattuna.

Ei ole olemassa yhdenvertaisia perusteita rajata näitä hoitoja sateenkaariperheiden osalta pois julkisen terveydenhoidon piiristä.

Lopuksi

Kiitämme sosiaali- ja terveysministeriötä mahdollisuudesta tulla kuulluksi ja toivomme, että hedelmöityshoitoja koskevassa päätöksenteossa kuullaan jatkossakin asianosaisia ja yhdenvertaisuuden asiantuntijoita.

Juha Jämsä
toiminnanjohtaja
Sateenkaariperheet ry
juha.jamsa@sateenkaariperheet.fi
044 997 1956

Aija Salo
pääsihteeri
Seta ry

Antti Karanki
puheenjohtaja
Trasek ry